Է. ՏԱՐԻ — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒԼԻՍ 1904 — ԹԻՒ 635

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 12 Ֆր
Վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի համար տարեկան 15 »
Վեցամսեայ 8 »

Ամերիկայի համար
Տարեկան 3 տլր.
Վեցամսեայ 1.50 »

Ծանուցման տողը առաջին երեսին համար 40 ս. իսկ վերջին երեսի համար 20 սանթիմ ե. երեսին անկի անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կըլլայ.
Վառնայի համար մէկ թիւ 10 սանթիմ

Նամակ եւ դրամ ղրկել խմբագրութեան հասցէին

Редакция на вѣстникъ „Шаржумъ" Варна

Redaction du journal „Charjoum" Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար)(20 ՍԱՆԹԻՄ)(
Պուլկարիոյ համար ձեռքի)(15 ՍԱՆԹԻՄ)(

Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

R. P. Kalémcarian, Mechitharistengasse N. 4. (Autriche) Vienne

«ՇԱՐԺՈՒՄ» Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂ ԲԱԺԱՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Անգլիոյ Արտաքին գործոց նախարարը՝ Լանդստօն հետեւեալ նամակը ուղղած է Անգլօ-Հայկական ընկերութեան նախագահ Պ. Ֆ. Ս. Ստեֆէնսօնին.

Արտաքին գործոց նախարարութիւն, 28 յունիս 1904

Պարոն,

Ամսոյս 26ին Ձեր գրած նամակին ի պատասխան, Մարկիզ Լանդստօնի կողմից ինձ յանձնարարուեց հաղորդել Ձեզ, որ Նորին Մեծութեան Պոլսոյ դեսպանը յունիս 14ին մի հեռագրով տեղեկացնում է, թէ ինքը մի երկար խօսակցութիւն է ունեցել Մեծ Վէզիրի հետ նախորդ օրը ու այդ խօսակցութեան մէջ Նորին Բարձրութեան նկատել է տուել թէ՝ Օսմանեան կառավարութիւնը պատասխանատուութեան պէտք է ենթարկվի, եթէ մօտ օրերում տեղի ունեցած հայ կեանքերի և կալուածների խորտակման գործի մէջ քրդերի մասնակցութիւնը հաստատվի։ Դեսպանը պնդել է նաեւ, որ Թուրք կառավարութեան համար անհրաժեշտ է յըստակօրէն ցոյց տալ թէ՝ ինքը չէ քաջալերում այդ ապօրինի գործերը և վճռած է նրանց վերջ տալ: Սիր Նիկոլա Օ'Կօննորը Մեծ Վէզիրի ուշադրութիւնը հրաւիրելով նաեւ այն որոշմանը վրա, որի համաձայն Թուրք իշխանութիւնները կարող են հայերին վանել իրենց լեռնային բնակավայրերից և ստիպել որ դաշտում վերաբնակվեն, եռանդուն կերպով պահանջել է Մեծ Վէզիրից վալիին հեռագրել լեռները վերադառնալ ցանկացող հայերին թոյլ տալ իրենց տները վերադառնալ, նրանց ապահովցնելով պատահելիք քրդական յարձակումների դէմ:

Մեծ Վէզիրը համաձայնելով այդ պահանջին, հէնց իրեն՝ Սիր Նիկոլա Օ'Կօննորի ներկայութեանը, Բիթլիսի նահանգապետին այդ մասով հեռագրել է աւելցնելով նաեւ որ եթէ փախստականները կամենան Մուշի դաշտում հաստատուել, կրկին կը հովանաւորվին։ Փոխ-հիւպատոս Հէատկոտին տեղեկագրվում է այս հեռագրի առաքման առթիւ և հրահանգներ արվում որ տեղեկագրէ այս հրամանների գործադրման մասին։

Օսմանեան կառավարութեան համաձայնութեամբ կարգադրութիւններ եղած են նաեւ որ Նորին Մեծութեան Վանի հիւպատոսը ապստամբների դէմ գործող զօրքերին ուղեկցի, և այս նպատակով կապիտան Թիրէլը Մուշ է հասել ամսոյս 19ին:

ԱՐԻՒՆՈՏ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ

Ես տեղեկացնում եմ որ 7/20 յունիսի առաւօտեան Կարաուրգանից 7 վերստ հեռու, Կուրուշուգի դիրքի վրա, մի հայ հրոսախումբ հրացանաձգութեամբ դիմաւորեց թրքական զօրքերին։

Մի քանի վաշտ հետեւակ զօրքեր անմիջապէս վազեցին և պաշարեցին դիրքը։ Բուռն հրացանաձգութիւնը տեւեց ամբողջ օրը։ Թուրք զօրքերը հրոսախմբին առաջարկեցին անձնատուր լինել։ Նա մերժեց։

Երեկոյան դէմ զօրքերը վերսկսեցին յարձակումը։ Հրոսախումբը ընդունեց ճակատամարտի հրաւէրը ուժանակով ռումբեր պայթեցնելով։ Ճակատամարտի կարճ ժամանակում ջնջվեց ամբողջ հրոսախումբը: Ոչ մէկը չազատվեց։ Թուրքերի կողմից սպանվեցին ջոկատի հրամանատարը և 115 զինուորներ։

Հայերը 54 հոգի են եղել. կարծում են թէ 115 թիւը իրականից պակաս է. մի վաշտի հրամանատարն էլ վիրաւորվել է

Մենք հրոսախմբի անցած տեղերի հետքը չենք գտնում։

(Այս հեռագիրը ռուս պաշտօնական հեռագրի պատճէնն է որ Դրօշակի խմբագրութիւնն է ղրկել մեզ). Կողմնակի տեղեկութիւնների համաձայն թուրքերից սպանվել են 400, իսկ հայերից 27 հոգի։

17 յուլիս, Թիֆլիզ

Թավրիզի վրայով Մուշի ռուսական հիւպատոսի հեռագրական տեղեկութիւնների հիման վրա իշխան Գալիցինը հրամայել նոր ձերբակալութիւններ անել հայերի մէջ։

Ռուս կառավարութեան խստութիւնը ծայրահեղ է Սարիղամիշի և Կարսի մէջ։

Ժողովրդի կատաղութիւնը թրքական գազանութիւնների հանդէպ սպառնական է դառնում. հրոսախմբեր են կազմակերպվում. Նրանցից մէկը՝ Երկաթի հրամանատարութեամբ, Արճէշի մօտերը քիւրտերի հետ ընդհարում է ունեցել. 45 քիւրտ են սպանված և 9ը հայ. Հեծեալների մի հրոսախումբ, Դումանի հրամանատարութեամբ, Պարսկական սահմանին մօտ յարձակվել է քրտերի վրա. երկու հայեր են սպանված, քրտերի կորուստի թիւը յայտնի չէ:

[Պրօ Արմէնիա]

ԱԶԳԱԴՐՈՒԺՆԵՐԸ

Տիպարներու ամենէն անարգը, ամենէն նողկալին է Ազգադրուժը։ Ազգադրուժը հոգիին պոռնիկն է, որ պատրաստ է առանց վարանման, առանց նազանքի իր սիրտն ու իր զգացումները ծախել, տրամադրութեանց տակ դնել, լոկ եթէ յանձն առնէին անոր կոչին ապահովել։ Ազգադրուժին համար նուիրականութիւն չկայ աշխարհի մէջ. հայրենիք, ազգութիւն, լեզու, պատմութիւն, ամէն սուրբ յիշատակ, ամէն թանկագին երազանք վայրկեանի մը մէջ կրնայ փոխանակել Ազգադրուժը փայլուն մետաղին հետ.

Փորին ու գրպանին շահը Ազգադրուժին սեւեռուն հայեացքներն են. և անոնց պահանջքին համաձայն է որ իր զգացումները կը ղեկավարէ. Մերթ սրտցաւ ազգասէրի դիմակ կը զգենու, երբ շահագործումի հանք մը կը նշմարէ հոն, մերթ կարմիր յեղափոխական կըլլայ, ճըշմարիտ յեղափոխութիւնը վարկաբեկելու և ազգին յոյսերը խեղկատակելու համար.

Սարսռեցուցիչ է Ազգադրուժին դերը, և միակը, եզական Վատութեանց գետնուղիներուն մէջ.

* *

Անդրովկիանոսի հրապարակներուն վրայ մանաւանդ կը վխտայ Ազգադրուժին տիպարը. Հոն ամէնէն անարգ ծնունդները, ամենէն անմաքուր գոյութիւնները քով քովի հաւաքուած՝ գտեցանդուեր են վարձուելի ծրագիր մը իրագործելու. Ազգին ամենէն սուրբ զգացումները ծաղրանկարել, անոր ինքնապաշտպանութեան նուիրուածները լրբօրէն հալածել լեզուներու ամենէն չնականով, առողջ, նուիրական, յարգալի ոչ մէկ բան չը թողուլ և ստեղծել Հայութեան մէջ հիւանդ, անկարող, լկտի հոգեբանութիւն մը, որ ոչ մէկ սրբութիւն չունենայ, որ ոչ մէկ սրբապղծումի առջեւ չընդվզի, ահա բուն, գերագոյն Ազգադրուժութեան դժոխային սիստէմը որ կաշխատին ազգին մէջ ներմուծել ամէն դիմակներու տակ պարտկուող սա' անդրովկիանոսի յուշկապարիկները.

Ու բնական էր որ այդ տիպարը Ամերիկայի մէջ միայն իր բոլոր թափով կարենար բոյն դնել. Հոն Հայաստանի ամենախուլ անկիւններէն հաւաքուած են միամիտ ու տգէտ գաւառացիները, ամերիկեան փիթխարի գործարաններու մէջ օրն ի բուն կեանքերնուն մաշեցնելու համար. Խոնջած, պանդուխտ, զրկուած իր սիրելիներէն, որոնցմէ բաժնուած է ահագին ովկիանոսներով, գաւառացի հայ մշակին սիրտը կը թրթռայ Հայրենիքի անունը լսելուն. Խե՜ղճ բանուորը ոչ ժամանակ չունենար իրեն ներկայացող դէմքը քննելու. գրուածքը վերլուծելու, սուտը, կեղծը, խարդախը, խաբեբան իսկական հայրենասէրէն զանազանելու: Եւ Ազգադրուժ փոհմակը կը շահագործէ, անխիղճ կերպով կը շահագործէ զայն.

96ի խայտառակութիւններէն ի վեր այդ մարդիկը ամէն ճիգ թափեցին, որպէսզի ազգին մէջ ոեւէ հաստատուն հաւատք վառ չի մնար դէպի ոեւէ յեղափոխական գործ կամ կազմակերպութիւն. Իրենց վիժումը ի՞նչ չըլլալիք պորտախաղերով է որ ուզեցին արդարացնել ողորմելիները. Իմաստութեան, չըջահայեցութեան, քաղաքագիտութեան մանուածապատ դարձուածքներու մէջ փորձեցին սառեցնել ազգը իր պաշտած զգացումներէն. Ու երբ Հայութիւնը արիւն արցունք կուլար, անոնք Լոնտոնի կամ Բարիզի սալայատակներուն վրայ, զիրար սպաննեցին, և յետոյ ալ սկսան բուռն աղաղակներ բարձրացնել դիակներուն շուրջը. Ո՜վ մարդկային

հեգնութիւն, դահիճը իր զոհը կողբար։

Ու դաւերով հիւսուած իրենց գոյութիւնը դաւերով է որ կը ճարտարարեն պահպանել հիմայ։ Սասունի հերոսական ճիգերուն առջեւ ուրացումի, սուտի ու կուրութեան ազգային ու չը-նական կակուղներով ամբողջական դատողութիւնը կը փայփային։

Դաւաճաննե՛ր, անա՛րգ դաւաճաններ, որոնց ազգադրժութեան չըլլա՜լը ընդունակութիւնները ամենատգէտ Հայերուն համար անգամ խոստովանուած իրականութիւն մըն է այլեւս։

Սասունը յանցանք գործեր է, որովհետեւ ինքնապաշտպանութեան, անակնկալներու առջեւ զինուած պատրաստութեան ճամբան է որ ուզած է ընդգրկել։ Ի՞նչ կըսեն, ի՞նչ ըսել կուզեն այդ ողորմելիները։ Պատրաստութիւնը ինչպէ՞ս կըլլայ։ Իրենք ինչո՞ւ չեն ըներ որ գոնէ մենք ալ տեսնենք։ Լկտիի աղաղակներով պատրաստութիւն կերազեն ու կուզեն խաբել դիմացիններին։ Ո՞վ ըսաւ, ո՞վ կըրնայ համարձակիլ ըսելու թէ կարելի է մէկ անգամէն Հայաստան միլիոն մը զէնք փոխադրել։ Փոխադրութիւնը քիչ քիչ կըլլայ, և Սասունը քիչ քիչ կը պատրաստուէր ապագայ Մեծ Կռուին։ Բայց թշնամին աչքերը չորս բացած է, կը զգայ անցած դարձածը, կը տեսնէ թէ բան մը կըլլայ կոր, յաճախ ճակատ ճակատի կը հանդիպի պատրաստողներուն հետ ու թոյլ չիտար։

Ի՞նչ կուզէին որ ընէր Սասունցին. զէնքերը թուրքի՞ն յանձնէր։ Բայց յետո՞յ։ Յետոյ ալ անզէն թող ջարդուէր, իր պաշտելի սարերէն վար իջնէր և ընդմիշտ զրկուէր իր փայփայած երազոտ յոյսերէն որոնք ուշ կամ կանուխ պիտի իրականանան վերջապէս։— Այս էր ձեր ուզածը, ձեր սեւերուն գաղափարը, որ ձեզի կուշտ ու կուռ քաղքաններ պիտի ապրեցնէր։ Բայց համոզուեցէք այլեւս որ երբէք պիտի չի յաջողիք ձեր ազգասպան փափագներուն ժպտիլը տեսնել։

«Զայն ձուն հանելու չէ. դատն ի պատրաստուելու է, զէնքերը գեանին տակերէն, օդին բարձրերէն փոխադրելու է» պոռալով ուժը տարի շարունակ ժողովուրդը կխեցին իրենց անգործութիւնը պարտկելով։

«Սասունը ջարդեցի՛ն, Սասունը մորթեցի՜ն, Սասունը չի կա՜յ» գոռալով ամէն բան կորսուած, ամէն բան ջնջուած կուզեն ցուցնել հիմայ, ու կը պարեն դիակներու արիւնաշաղախ կոյտերուն վրայ։

Վատե՛ր, վատե՛ր, վատե՛ր, պոռացէք, անիծեցէք, ոռնացէք ո՛րքան կուզէք։ Սասունը խրոխտաբար կանգնած է ձեր առջեւ աւելի հպարտ քան ե՛րբ և իցէ։ Սասունցին իր մայրերուն տէրը կը մնայ շնորհիւ Փէտայիի զէնքին, շնորհիւ համոզուած, կըտրիճ Սասունցիին քաջութեան։

Դուք արդէն դատապարտուած էք յաւիտենապէս բուեր մնալու և ոռնալու, վայելու ամէն սուրբ զգացումի յաղթանակին առջեւ։ Ջառամածներու, տիրացուներու, պինդգլուխներու լեզուն չէ որ պիտի խլենք ձեր անարգ ձեռքերէն։ Մենք արդէն գիտենք թէ Գործունէութեան լայն պողոտաները, յաւիտենապէս փակուած պիտի մնան ձեր առջեւ, որովհետեւ դուք անարժան էք կըտրիճ հերոսներու տաք արիւնին ձեր թունաւոր իժի պէս աւիշը խառնելու, և համոզուած ենք որ Հայութեան մեծ Գիրքին մէջ խորթ ու փճացած գաւակներու տեղն է որ անջնջելիօրէն պիտի մնայ վերապահուած ձե՛ր ազգադրուժ անունին։

—◈◈—

ԱՄԲՈԽԸ

—)o(—

Եթէ կայ բան մը, որ աշխարհի բոլոր մասերու մէջ նոյնն է եւ որու վրայ քաղաքակրթութիւնը չը կրնար ազդել, եւ եթէ աղոէ ալ աւելի տգեղ հետեւանքներ կուտայ, այդ ամբոխն է, անոր գործելու եւ տրամաբանելու կերպը։

Անոնք գաղափար չունին ընդհանրապէս իրենց իսկ վգին ծանրացող ստրկութեան լուծի մասին, չունին նոյնպէս իրենց թշուառութեան պատճառի խորունկ գիտակցութիւնը, եւ ոչ ալ իրենց իսկ բարօրութեան համար աղստամբող ու զոհուող գաղափարական երիտասարդութեան յարգանքը։

Դեռ երէկ էր, Թէտային որ խիստ միջոցներու դիմեց՝ Սասունի սարահարթերու վրայ՝ քանի մը հայ գիւղերու նկատմամբ որոնք միջազգային ամբոխային տրամաբանութեամբ չէին ուզեր միանալ՝ իրենց իսկ ազատագրութեան համար արիւն թափող հայ հրոսախումբերուն ընդդէմ իրենց կեանքը, պատիւր, ստացուածքը անգութ ու գարշելի կամայականութեամբ մը յափշտակող կարմիր գազանին։

Ահա այսօր յեղափոխական խումբ մը կոզմէ նոյն հարկադրեալ միջոցը ձեռք առնելու նախադդր կըրնայ ճակատագրական քոյր ժողովուրդի մը նկատմամբ, որ այս ամբոխային տրամաբանութեամբ չը մասնակցիր ապստամբական շարժումներուն։

Գերմանական «Քէօլնիշէ Ցէայթունկ»ը ապեր է խմբապետ Ցոնտովսկիի նամակը ուղղուած Մակեդոնիոյ Պիչրին գիւղի բնակիչներուն։

Ահա եւ նամակը։

«Հայրենակիցներ! Դուք մեր գործերէն տեսաք թէ մենք Սօֆիայի կեդրոնական Կոմիտէի ներկայացուցիչներն ենք, որու կոչումն է ազատել Մակեդոնիան բռնակալներէն։ Որպէսզի այս նպատակին հասնինք, ձեր օգնութեանը կը կարօտինք։ Սակայն որովհետեւ ցաւով կը տեսնենք, որ ձեր մէջ կան մարդիկ, որոնք ըլլայ վատութենէ, ըլլայ անձնական շահէ կը մերժեն մեզ հետ միանալ, ուստի վճռած ենք զանոնք սպաննել։ Որովհետեւ ամօթ է, որ դաւաճաններ, թուրքասէրներ գտնուին պուլկարական ազգի շարքերուն մէջ»—։

Թերթը ասոր վրայ կաւելցնէ.

— «Ամենավատը այն է, որ այս խումբերը միայն չեն սպաննար, այլ առանց այլեայլութեան սպաննանքներ կը գործադրեն։

Օրհնուա՛ծ թող ըլլան անոնց զէնքերը!

ՍԱՍՈՒՆԻ ԿՌՈՒՆԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ա.

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻՆ ՀԱՒԱՏՔԸ

—()o()—

Եթէ չըլլար Հայրենիքի Սէրը՝ որուն յեղափոխականը, կռուող հայդուկը ա՛յնքան ուժով փարած է,

Եթէ չըլլար տառապող ժողովուրդի մը ազատութեան վսեմ հեռանկարը՝ որուն համար յեղափոխականը իր անգին կեանքն ու կարմիր արիւնը տրամադրած է,

Եթէ հարիւր հազարներով տրուած նահատակներու վրէժի գոռ աղաղակները չի կապէին յեղափոխականը անոնց արիւնով ներկուած պաշտելի հողին հետ։

Եթէ չըլլային զէնքը ձեռքին, սուրը կողքին ճակատ առ ճակատ թշնամիին դէմ կռուող, զոհեր խլող եւ զոհուող հարիւրաւոր ընկերներու խրախուսիչ, սրտապնդող ու կենդանի օրինակներն ու տառապողներու աղերսարկու նայուածքներուն հետ կռուողներու գործը գնահատող հայ ազգի աղնիւ փոքրամասնութիւնը։

Եթէ չըլլային, մէկ խօսքով, անոնք եւ անոնց յարակից բոլոր այն գաղափարներն ու իրականութիւնները, զորս հետապնդելու համար են հայ ազգին ամէնէն մաքուր ու բարձր անձնուրաց զաւակները։

Այն ատեն, հաւատացէք, անոնք—կռուողները—տեսնելով իրենց անձնուրացութեան շուրջը եղած «հայհոյանքները», իրենց թափած արիւնին հանդէպ եղած «ծաղրանքները» եւ ամենագարշելի «մեղադրանքները» տեսնելով եւ լսելով իրենց երեսին նետուած «ազգասպան» եւ «դաւաճան» մակդիրները—և աս բոլորն ալ նոյն տառապող ազգի անարժան զաւակներուն կողմէ, որուն բարօրութեան համար կաշխատին եւ իրենց կեանքը զոհ կը բերեն—ապահովաբար պիտի նետէին իրենց զէնքը անոնց երեսին եւ պիտի գոռային.

— Կորսուեցէ՛ք, վատե՛ր, ձեզի՝ անարժաններուդ, ազատութեան հա-

ԴԱԼՈՒԿ ԱՂՋԻԿԸ

—○—

(Ժընեւեան յուշեր)

Ամենադէշ ցաւն է
Չը գիտնալ թէ ինչու համար
Առանց սիրոյ եւ ատելութեան
Սիրտս դեռ այնքան վիշտեր ունի։
ՊՕԼ ՎԵՐԼԷՆ

Այն ծաղիկներուն կը նմանէր, որոնք լռութեան ու ստուերի մէջ կը բուսնին, եւ ստուերը ծծած՝ լոյսի տակ գիրենք օտար կը զգան ու շուտ կը խամրին։ Վտիտ մարմինը, հովին չափ թեթեւ, որ յաւիտենական ստուերին տակ կամաց կամաց կը մեռնէր, անշուշտ կոյս դալկութիւն մը պէտք է որ ունենար, որովհետեւ փոքրիկ դէմքն ու բարակ ձեռքերը՝ հակառակ այն հոգեւոր վարդագոյնին, զոր արեւը կը շղարշէր՝ թարմ մեռելի մը դալկութիւնն ունէին։ Սեւ ու խոշոր աչքերը, որոնք անդալար անդունդի մը մէջ նիրհող վճիտ ակունքներու կը նմանէին, մերթ պահ մը սարսափի, եւ յետոյ պաղատանքի արտայայտութիւններ կառնէին, երբ փոքրիկ աղմուկ մը հիւանդօրէն զգայուն մարմինը ցնցելու։ Կուգար իսկ հանդարտ վայրկեաններուն մելամաղձոտութեան ամպերուն մէջ անէացող վերջալոյսներու անուշութիւնը կը հագնէին։

Յաճախ կը պատահէի իրեն, և մի՛շտ մինչադին, մի՛շտ փարօսին տակ. ճիշտ այն պահին, երբ փարոսը իր բոցավառումներով կը լուսաւորէր ակնթարթ մը լճի մթնող խորշերը, երբ յոգնած մակոյկները ներդաշնակ ծփանքով մը ափերուն մօտ նիրհելու կերթային, ու երբ վերջին շոգենաւի պատճառած ալիքները ոսկեպատանքուած մթնշաղի ծիրանիով կուգային հանդարտ թաղուելու մայռերու ծոցերուն մէջ՝ դալուկ աղջկան ոտքերուն տակ, ուր ան նստած հաց կը բաշխէր անխօս կարապներուն։

Քանի գիրքը կը տեսնէի, աւելի ու աւելի հոգեկան մտերմութիւն մը կը զգայի, թէեւ միշտ անծանօթ, կը զգայի որ ան թշուառ մըն է, մինակ մը, ու եղբայրաբար կը տառապէի իրեն հետ. իրմէ ծածուկ։ Ինծի կը թուէր, որ ան մեծ արցունքի կամ արիւնի անցեալ մը պէտք է ունենար, որոնք գիրքը տառապակի մը մահուան էին դատապարտեր։ Անոր տեսնելով կը յիշէի Հէայնէի Եէմէնցի Ազրան՝ դալուկ արաբը՝ որ Սուլթանի աղջիկը սիրելով մահուան դալկութիւնը կը հագնէր։ Ճիշտ Սուլթանի աղջկան նման անհուն տենչ մը կը զգայի հարցնելու այն մեռնող աղջկանը թէ՝ ո՞րտեղացի է, եւ թէ ինչո՞ւ է այդքան տժգոյն, բայց համոզուած ըլլալով՝ որ Արաբի պատասխանը պիտի տանայի—«Մենք կը մեռնինք, երբ սիրենք»—ատոր համար ալ կը լռէի ու կը շարունակէի տառապիլ իրեն հետ, սակայն մի՛շտ առանց իր գիտնալուն ու մտքիս մէջ Վերլէնը կը կրկնէի՝

—«Սիրուած եղէք բոլոր այրիներէն աւելի այրի սրտէ մը,
«Որ չունի այլեւս մէկը, որու վրայ լար իսկապէս։
«Օրհնուած եղէք գեղեցկութիւնուն շուրջը թափառող հոգիէ մը
«Զոր չեն կրնար մխիթարել երբէք նիրհող ջրերը»։

Այսպէս հին ու դժգոյն ցաւերգի մը նման, որ ստուերն ու խաւարը կը սիրէ, նիրհող ջրերու ափերուն մօտ կը թափառի եղեգնոտները իրեն

մա՛րէ որ մեր մատաղ կեանքերը պիտի զոհենք.

Ձեզի, ազգապաշտներուդ համա՞ր է որ թողած մեր մայրն ու մի՛ւլքը, ինկած ենք սարէ սար, չեօլէ չօլ ու անօթի ծարաւ, կը թափառինք, կամ բանտերու մէջ կը փտինք.

Ձեզի, հայհոյողներուդ, համա՞ր է որ պիտի ազատենք Հայրենիքը, որ վաղը գաք ձեր «ազգապաշտ» գոյութիւնովը պղծէք մեր շիրիմները եւ մեր ոսկորներուն վրայ ձեր դիրքերը, ձեր հանգիստը ապահովէք. Հեռո՜... ազգապաշտ վամպի՛ր.

Եւ սակայն յեղափոխականին համառութիւնն ու գիտակցութիւնը ա՛յնքան բարձր է, գործի սէրն ու հայ իրականութեան տխուր պատկերը ա՛յնքան ամուր քանդակուած անոր մէջ եւ պարտութեան կրակովը բռնկած, որ միշտ կեցած է կռուի, վտանգի, մերթ արհամարհոտ, մերթ ներողամիտ, մերթ ցաւոտ, բայց երբե՛ք յուսահատ.

Եւ խարխարաններէն եկող բոլոր «ազգապաշտ» վայնասուններուն, «ազնուացած պայքարաւորութիւններուն», «ասացուածական ծիծաղներուն» եւ «յիմար քննադատութիւններուն ու խծբծանքներուն, անմիտ պահանջկոտութիւններուն վրայ կը նայի իբրեւ սուրբ ազգերու հոգեբանական գիտաւոր յատկանիշը կրող երեւոյթներու վրայ.

Չէ՞ որ զոհուիլ գնացողները ամէն բանէ առաջ զոհողութեան գաղափարը մարմնացուցած են իրենց մէջ:

Եւ ասոր համար, ան իր գործի մէջ ցոյց տուած յարատեւութեան եւ զոհողութեան վսեմ օրինակին հետ, գրչով ալ կարտայայտէ իր յեղափոխական համոզումն ու գիտակցութիւնը.

Ահա թէ ինչ գրած է 1897 ին Վանէն գործիչ մը ԴՐՕՇԱԿի նոյն տարուան թիւ 5 ին մէջ.

«... Սարսափած, անբարոյական ամբոխը, քծնող, փափկասէր աղաները, որ առաջ դրուատում էին քաջ ֆէտայիին, նրան էին պարտական իրենց կեանքն ու ստացուածքը, մահուան սարսափի ահեղ ազդեցութեան ներքոյ, սկսում են դատապարտել նրան, որինչ, ապազգային կոչել եւ... մատնել. Ֆէտային մնում է մինակ իր գաղափարի հետ, ըմբռնումների մէջ։ Նա դառնութեամբ տեսնում է թէ ինչպէս իր ազգն էլ միացած է թշնամու հետ իր դէմ. Բայց նա համբերատար է եւ ներող, նա արդէն կատարելապէս համակամութեամբ մտել է այս փշալից ասպարէզը, փառաւոր ապագայի անվրէպ յաղթանակի յուսով...»

Եւ յեղափոխականը այս խօսքերը կըսէ այն շրջանին մէջ, երբ տակաւին թարմ էր հայկական կոտորածներու տպաւորութիւնը, երբ ժողովուրդը ներկայէն շա՜տ շա՜տ տարբեր էր, եւ «Արտասահմանեան Յեղափոխական Ազգապաշտութեան Ներկայի» խաղերուն ու հայհոյանքներուն արձագանքը չէր հասած երկրի կռուողին.

Ինչպէս էր գործող յեղափոխականին համառութիւնն ու տրամադրութիւնը հակայեղափոխական եւ ազգապաշտ զզուելի շրջանէն ետքը տարբեր փաստն ալ յաջորդով.

Ցիւրիխ ԺԻՐԱՅՐ

ԳՐԱԿԱՆ ՍԱՔՐՈՒԹԻՒՆ

Չգիտեմ Ամերիկայի ազատութիւնն է վարժեցնում այնտեղ հրատարակուող հայ թերթերին իրենց էջերը ամենախայտառակ հայհոյանքներով լցնե՞լ, թէ մի ուրիշ պատճառ եւս կայ.

Ռուսաստանում լրագիրները աւելի քաղաքավարի են եւ եթէ մի որեւէ տարաձայնութիւն է պատահում նոցա մէջ, աշխատում են առանց պոռոտախօսութեան հերքել գիմացինի կարծիքը: Յայտնի քննադատ Միխայլովսկին մի տեղ ասում է. «Գրականութիւնը ազնուութեան հոր չպէտք է լինել...» Ինչ կասէր հանգուցեալը, եթէ կարդացնէր Երիտասարդ Հայաստանի թիւ 9ի չորս երեսը թերթել...

Ձեռքս գրիչ չեմ առնում արդարացնելու կամ մեղադրելու վիճող կողմերին, ոչ, դա կանեն նրանք որոնց որ պարտականութիւնն է: Միակ նպատակս է յայտնել ամենախորին զզուանքս այն պարոններին, որոնք թոյլ են տալիս լրագրի էջերը մրոտել կեղտոտ հայհոյանքներով ինչպիսին գործ են ածում կիրառնե-րը (ներողութիւն եմ խնդրում ընթերցողից ու գրական դարձուածքից համար).

Ամենից առաջ բեմ են բարձրանում Ռուբէնի «ոչ-կուսակցականներ»ը «Ֆանֆարոն Դաշնակցութեան» սուտերը ջախջախելու եւ փոխանակ մարդի նման հերքելու «սուտը» (*) հայհոյանքի պղպջակ են բռնում — «խղճուկ արարածներ, սրինգոր, բութ, սրիկայ, սուտ էթիւն, սրինգոր խմբակ, ամօթալի շնական վարմունք եւայլն եւայլն»... այսպիսի կեղտոտ խօսքերով են «հերքում» Դ. «ոչ-կուսակցականները» Կենդր. Կոմիտ. հակիրճ յայտարարութիւնը եւ վերջ ի վերջոյ, երեւի իրենց լեկսիկոնի մէջ այլեւս հայհոյանք չգտնելով, վերջացնում են սպառնալիքով՝ որ կոմիտէն պարզէ իր ասածը ապա թէ ոչ... գիտէք ի՞նչ կանեն Դ. «չէզոքները» ... օ՜ երազել անգամ չէք կարող... Նոքա... նոքա «կոչ պիտի ընեն ոչ-կուսակցական հայութեան եւ պիտի հռչակեն Կենդր. Կոմիտ. եւ համայն (***) դրօշակեանները Արշակաւան եւ որչ այլասերած եւ դաւաճանող հայութեան աղբիւր ու պատասխանատու ի սկզբանէ (երեւի հնչակեանութեան աշխարհ հրամցած օրից) անտի տեղի ունեցած անհամաձայնութեանց եւայլն եւայլն.

Ուֆ, մարդ ապշած է մնում. ինչ մեծ բերաններ, արտայայտութեան քանի տարի ճնշուած ցանկութիւն. թափւում է ու թափւում աղբը...

Ինչ ասել կուզէ որ «քեօռն» էլ է հասկանում թէ Դ. ստորագիրները ինչ ոչ-կուսակցականներ են... մանաւանդ որ միւս երեսում «մեր պատգամները» յօդուածի մէջ սրած է այդպիսի հերքումների բնցեպը.

Մի բան եւս աչքի է ընկնում Ամերիկայում ընտանիքների մէջ օ՜ ինչ կատարեալ համերաշխութիւն. հարկ եղած ժամանակ հայր ու որդի, մայր ու աղջիկ վկայութեան կարող են դուրս գալ, օրինակ՝ Յակոբ Շամլեան, Սերոբէ Շամլեան, Մինաս Յարութիւնեան, Յարութիւն Յարութիւնեան եւ ստորագրողները երեւի Լօյօլայի էսթէթիկական կանոններից զրկուած ազգանունները այնպէս են դասաւորել, որ հոմանիշ բառերի կուտակում չ՚լինի: Էֆէ՛րիմ... ոչ-կուսակցականները պրծան, գալիս է ոչ «ոչ-կուսակցականը» եւ ոչ էլ «կուսակցականը» —երեւի մերոնց էլ ձերոնց էլ— եւ առաջարկում է (աւելի լաւ չէր լինի հրամայել, կատարեալ եմ. ծառաղ եմ էֆէնտիմ) դրօշակեաններին իրենց կրկնակնքութեան արժանապատուութիւնը փրկել քանի որ... Աստուած վկայ. Տէր Աստուած... բայց ա՜ «հէչ» որն վրա ուշադրութիւն չդարձնել էլ կարելի է... պատիկ մարդ է, խօսում է էլի... բերանը ողջ, ատամները ողջ...

Լսեցէք «իրենք» են գալիս... ապանապետ, այնեալ ի նոցա մէջ սեւ կնիք (ի մէջ երկուց անօրինաց կայր մերկացեալ աւաղն օրինաց, Նարեկ) առօք փառօք ամբիոն են բարձրանում .. Շնորհաւոր (!) հայհոյանքների 1000ը մի փարա —մի աջ, մի ձախ, ա՛ն անդր առաջ—թափւում են ու թափւում...

Բանից դուրս է գալիս որ Դ. Սապահ-Գիւլեանը գրպարտել է որովհետեւ իր «սրամիտ դատախազութիւնները» կրելէին գիտական հիմանց վրա համաձայն գիտութեան (ամա դարձեալ հա՛) եւ հնչակեան կուսակցութեան բարձր սկզբունքներուն, այնպէս որ ամէն ոք զմայլեալ նրա գիտական ձայնից «իրական պարտականութիւնը» (դրամ-հասարակ մահկանացուների լեզուով) հնչուած բողքին, իր գրպանի բերանը լայն բաց է անում հնչակեան ձեռքերի համար... իրօք դրօշակեաններին զզուելի է դառ. ա՛յ դուք... գրպաններ մտնողների թշնամի դրօշակեաններ... չգիտեմ Դ. Սապահ-Գիւլեանը ինչ է, բայց վա՜յ էն «գիտութեան» գլխին որի հիման վրա սրախօս դատախօսութիւն անող խմբագիրը թոյլ է տալիս իր թերթի էջերը հրապարակային ամենախայտառակ հայհոյանքներով լցնել...

Դ. յօդուածագիրները գործ են ածում եւ խօսքը ապիրս, որպէս զի յարգելի ընթերցողին նեղութիւն չտամ բառարան նայելու, հէնց նոյն յօդուածի միջի օրինակով կը բացատրեմ.

Դրօշակեանները «փրփրում են». ինչո՞ւ. որովհետեւ 95 թւից Դրօշակը, ոչ կենտրոնական լինելով, գրաւեց հասարակութեան բոլոր խաւերը, իսկ կենտրոնականգոյն Հնչակը յետ ընկաւ քայքայեցաւ... օ՛, Պէգաս, քեզ գիտեմ որ բացատրես ո՞վ կը լինի փրփրողը...

Ն.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Դրօշակին Վառնայի մէջ բաժանորդ գրուիլ ուզողները թող դիմեն Բարկէն-Սիւնի ընթերցարանի վարչութեան.

Վառնա

գերեզման ընտրելով, անիկա գլխանհանօրէն հետաքրքրեր էր, ու կը զգայի, որ քանի իրեն կը նայիմ եւ ալ կը դողկանամ: Շատ անգամ կը ցանկայի, որ ինքնաստեղծ ամպ մը մեր քոյր հոգիները իրարու կամրջէր սակայն եւ միւս կողմանէ տեսակ մը խոյս կուտայի, չէի ուզեր: Անոր հոգին ճանչնալու անդէն տառապելով հանդերձ՝ կը նախընտրէի գեղեցիկ զինքը կրոյցի կապոյտ մարմարէ պալատի մը փլատակներէն դուրս ելած գեղեցուհի մը նկատել, կամ անուշ ու տխուր հին երգի մը, որու եղանակը գլխ կը դայլայլէ կցներ, սակայն որու բառերը չէի ցանկար իմանալ՝ ինքնախաբէութիւնս անաղարտ պահելու համար: Կուզէի, որ ան միշտ լուռ նստէր ինծմէ քանի մը քայլ հեռու միայն լճի ծփանքն ու հեռո՜ւն նայէր երազկոտ, եւ իմ հոգին գորշ թիթեռան մը պէս՝ դալկութեան սիրահար իր թեւիկները անոր դալկութեան տապին մէջ շոգիացնէր.

Քանի երկար կը դիտէի զինքը, կը զգայի, որ ան զիս աւելի մեռնելու կը տրամադրէր, քան ապրելու, եւ յետոյ ինծ կը թուէր, թէ ան գիտէր ճամբան այն մահերուն, որոնք աւելի թարմ են քան կեանքը...

Բայց եւ այնպէս կը դիտէի զինքը, ու միա՛յն կը դիտէի, եւ ան միշտ լուռ էր, ու երազկոտ, ու դժգոյն. Պաշտամունքի վայրկեաններ իսկ կունենայի, երբ բարեպաշտ ուխտաւորի մը հանգոյն, կարծես սրբազան ու լուռ խորանի մը հանդէպ՝ Վերլէնին հետ կաղօթէի՝

—Օ՜ Աստուած իմ, դու զիս սիրով
խոցեցիր,
Եւ վէրքը տակաւին կը ցաւցնէ,
Օ՜ Աստուած իմ, դու զիս սիրով
խոցեցիր.

Ու ան կուգար ամէն իրիկուն, ժամերով կը նստէր փարոսին տակ՝ երեսը դէպի արեւելք, հայեացքը հորիզոնը գրկող սառցակատար լեռներուն գամած: Արշալոյսի կողմերէն էր, որ ան բան մը կ՚սպասէր: Երբեմն յանկարծ կարծանանար, ու նիհար վիզը կարօտի ու վայելքի երկարումով դէպի լիճը կը կարկառէր, որուն կարապները քոյրաբար կընկերանային: Որո՞ւ կը սպասէր արդեօք, մակոյկի՞ մը, առագաստի՞ մը, թէ արշալոյսին: Այդ պահերուն ծովաբնակ յաւերժահարսի մը կերպարանքը կ՚առնէր, որու մայիսու հեշտանքէն փարոսը կը գինովնար, եւ դէմքի գերագոյն դալկութենէն խաւարները կ՚սպիտակէին.

Օր մը սակայն, երբ իրիկունը եւ դեգնութեան մէջ կը ներհէր, սովորութեանս համեմատ լճափ իջայ՝ գիշերային ներդաշնակութիւնը ճաշակելու՝ այլեւս զինքը չը տեսայ.

Առաջին իրիկունը փոքրիկ անհանգստութիւն մը զգացի իր բացակայութենէն, եւ գիշերը երազիս մէջ զինքը տեսայ՝ միշտ նոյն լուռ ու դժգոյն աղջիկը, որ գթութեան նայուածքով մը կը խոստանար նորէն լճափ գալ.

Բայց երբ բացակայութիւնը երկարօրդուեցաւ ու մշտական դարձաւ, զգացի հոգւոյս մէջ անդունդի մը բացումը, որու մէջ նայել կը վախնայի՝ գլխի պտոյտ չունենալու համար: Ու այլեւս անգամ մըն ալ զինքը չը տեսայ: Արդեօք ան մեռա՞ւ, թէ՛ հեռո՜ւն, շատ հեռուն գնաց՝ դէպի անծանօթ լճեր ու անծանօթ արեւելքներ՝ չեմ գիտեր: Միայն այսքանը գիտեմ, որ ան ինձ համար մեռաւ, եւ դալկութիւն մը ինձ յիշատակ թողուց իր դալկութենէն.

ՆԱՄԱԿ ՍԼԻՎԷՆԷ

1904 10 Յուլիս Սլիվնե

Վարժարանին քննութիւնը տեղի ունեցաւ խիստ յաջող կերպով. Տնօրէն Պ. Ց. Շէկոյեան որու խղճմտութիւնը առաջին օրէն յայտնած էինք արդէն, ի զերև չը հանեց Սլիվէնցիներուն յոյսը, անցեալ տարուան ամուլ շրջանի պատճառած տխրութիւնը ուրախութեան փոխելով այս տարի. Եւ ստուգիւ ունեցանք այն զգացումը, ինչ որ կունենայ մարդ մը երբ անապատէ մը ովասիս փոխադրուի.

Վարժարանին հոգաբարձութիւնը տեսնելով յառաջադիմութիւնն ու բարուոք ուղղութիւնը, փափագեցաւ իր ուրախութիւնը գործնականապէս ալ ապացուցանել.

Ուստի այս նպատակաւ ամավերջին հանդէսին, վարդավառի կիրակէին տեղի ունեցաւ եկեղեցւոյ մէջ, 15 հատ ոսկեզօծ արծաթեայ խաչ նուիրեց ամենէն յառաջադէմներուն.

Հանդէսն ալ շատ փայլուն եղաւ, աշակերտները ու աշակերտուհիները՝ յաջող կերպով. արտասանեցին ընտիր կտորներ, որոնք արժանացան բուռն ծափահարութեանց. Փոքրերուն նիւթերը օրուան պատշաճ էին, բայց բարձր կարգինները հայրենասիրական եւ առնուած Հայաստանի թշուառ կեանքէն.

Ճշմարիտ ըլլալու համար պէտք է յարել թէ երգերուն լաւ խնամք տարուած չէր.

Տնօրէնին ճառէն յետոյ հանդէսը փակուեցաւ յուզիչ տպաւորութեան ներքեւ.

Միհրան Ա. Խաչատուրեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—)o(—

Պոլսէն Վիէննա կը հեռագրեն թէ՝ Պիթլիսի հայոց շուկան հրդեհուած է և խանութներուն ապրանքները թալանուած. Հայոց առաջնորդը հեռագրով բողոքեր և զօրք պահանջեր է կարգը վերահաստատելու համար.

Հրդեհածիգին ով ըլլալը յայտնի չէ.

Պոլսոյ գրաքննութիւնը թերթերուն արգիլած է այդ չարագործութեան մասին գրել.

— Հիւպատոսի մը տեղեկագրի համաձայն՝ Կիլիէ Կիւզանի մէջ սպաննուած հայերուն թիւը 900ի կը հասնի.

Այժմս քննութիւն կը կատարեն Տալւորիկի մէջ.

—Մուշի առաջնորդ Գնէլ վարդապետը դեռ Տրապիզոն կը գտնուի. Բ. Դուռը պաշտօնապէս Պատրիարքարանի հաղորդած է Գնէլ վարդապետին դէմ առնուած այդ միջոցը անհրաժեշտ է, որովհետեւ անոր դէմ քննութիւն մը բացուած է նամակի մը առթիւ, զոր անոր հասցէին ղրկած են արտասահմանի հայ յեղափոխականները.

— Զէվինի մօտ տեղի ունեցած հայ հրոսախմբի մը և թուրք զինուորներու ու քիւրտերի միջեւ մեծ ընդհարումին նկարագրութիւնը կայ «Բրօ Արմէնիա»յի մէջ.

«Նարժումն»ի յաջորդ համարովը պիտի հրատարակենք.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս քանի օրերէ ի վեր պուլկար ժողովուրդը մեծ յուզման մէջ կը գտնուի, որովհետեւ Սոֆիայի մէջ ձերբակալած են քանի մը երկաթուղային պաշտօնեաներ, որոնք կը կասկածուին իբր Սոֆիայի թուրք կառավարութեան ներկայացուցչին լրտեսներ, և արդէն յաջողած են քանի պատերազմական մը գաղտնիքներ տալ Թուրք կառավարութեան.

— Անցեալ օր ռումանական մօտ երկու հարիւր ուսուցիչներ այցելեցին Պուլկարիա և Սոֆիայի մէջ փառաւոր ընդունելութիւն գտան. Հիւրերը շատ գոհ սրտով վերադարձած են.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Թուրք կառավարութիւնը Անգլիայի դիմած է փոխառութեան մը համար, որով մտադիր է միանգամայն վճարել Ռուսիոյ պարտքը. Անգլիա համաձայնած է, միայն պայմաններուն մանրամասնութիւնները դեռ յայտնի չեն.

— Անգլիական կառավարութիւնը Բ. Դրան բողոքած է ռուս պատերազմական նաւերը Տարտանելէն անցնիլ թոյլ տալուն համար.

— Մակեդոնիոյ մէջ խլրտումները կը շարունակուին. Ջիօրիտիս եւրոպական դեսպաններուն աջակցութեամբ կրցած է Սուլթանը համաձայնեցնել տալ որ եւրոպացի սպաներուն թիւը Մակեդոնիոյ մէջ աւելցուի.

ՌՈՒՍԻԱ

11 յուլիսին Պետերսպուրկէն Պերլին կը հեռագրեն թէ Քազանի պատկերին գողերը գտնուած են, որոնք ռուսներ են. պատկերը արդէն այրուած է. Ռուս մոլեռանդ ամբոխին և ուխտաւորներուն յուզումը մեծ է Քազանի մէջ.

— Յուլիս 10 Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ գրագէտ Անտոն Չեխովին թաղման հանդէսին ժողովուրդը ներկայ էր ստուար բազմութեամբ. Գրագէտներէն ոչ մէկին չի խօսելու պատճառով դամբանական ճառեր խօսեր են ուսանողները գրագէտներու վարմունքը դատափետելով.

— Անգլիական նաւին ձերբակալման մասին Լամսդորֆ բոլորովին տեղեկութիւն չէ ունեցեր. Այդ քայլը տեղի ունեցած է ամիրալ Աւելանի և երկու մեծ իշխաններու կարգադրութեամբ.

— Պետերսպուրկի ռուսները չափազանց գրգռուած են Անգլիոյ դէմ Նաւաստորմիղը Միջերկրական և Կարմիր ծով ղրկելու պատճառով.

ՌՈՒՍ ՄԱՄՈՒԼԷՆ

«Նովոյէ Վրէմիա» թերթին տէր Ա. Սուվորին պատերազմի մասին հետեւեալը կը գրէ.

— Մենք կուրինք, որպէսզի ոչ ոք Մայրագոյն Արեւելքի մէջ մեզի չը դպի, ոչ այժմ և ոչ ալ ապագային. պետական իշխանութեանց հիմքը կը կազմէ այն, որ ամենքն ալ անոր հեղինակութիւնը պիտի ճանչնան. Այդ հեղինակութիւնը կ՚զգացուի ուժով. Ռուսիոյ մէջ այդպէս եղաւ Կազանի Աստրախանի, Ղրիմի, Կովկասի Միջին Ասիոյ հետ: Ռուսիա այդ տեղերուն մէջ հաստատուեցաւ ուժով, պատերազմով և ոչ ոք Ռուսիոյ այդ կալուածներու մասին չի վիճեր.

Ռուսիան ոչ միայն չի կրնար թոյլ տալ որ իր երեսը ապտակեն, այլ և մէջքին զարնել չի տար. Մայրագոյն Արեւելքի մէջ իր ձեռքերը կը փակէ ոչ միայն Ճաբոնիան, այլ և Ամերիկան և Անգլիան, մանաւանդ սկսեալ այն օրէն երբ երկաթուղիին գիծը շինուեցաւ. Այսպէսով Ռուսիան կը պատերազմի ոչ միայն Ճաբոնի այլ և Անգլիոյ և Ամերիկայի հետ, և այս է պատճառը որ Անգլիան և Ամերիկան կը համակրին ճաբոնացիներուն. Երկաթուղիին գծովը Մանչուրիան կը պատրաստուէր մշակման երկիր մը դառնալ և ատոր համար անոնց ախորժակը գրգռած է.

Ճաբոնիան մեր վրայ յարձակեցաւ և Ռուսիան չէր կրնար և չի կրնար ըսել „չա՛րկ, ես եմ կերթամ“.

Յուլիս 11ին Պետերսպուրկէն Վիէննա կը հեռագրեն թէ՝ Քուրոբաթքին հեռագրով Ցարին բողոքած է որ Ռիլէնսկիյ Ալէքսիեւի հրամանով կը հսկէ Քուրոբաթքինի շարժումները. Ալէքսիեւ ամեն կերպ կաշխատի իրեն խանգարել.

— Յուլիս 11 «Պերլ. Թագլբ.» թերթը Թոքիոէն հետեւեալը կը տեղեկանայ, —Քիատ-Ուանկի ճակատամարտի միջոցին նոր հասած ռուսական 9րդ. զօրաբաժնին կէսը, Շարքովսքիի հրամանատարութեամբ ջարդուած է.

Նահանջող զօրաբանակը Սիխէեանէն Քեաօթանկ նահանջած ատեն 1300 սպաննուած թողուցեր է ճամբան. 19ին ճաբոնացիները գրաւեր են Լեաօ-Եանկի առջեւ ռուսական ամուր դիրք. Ասով արդէն բռնած են Մուկտէն և Լեաօ Եանկ տանող բոլոր ճամբաները. Ռուսները արդէն դէպի Մուկտէն կը նահանջեն.

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերմանական Սկանտիա նաւը գերի բռնուած է ռուս Սմոլէնսկ նաւի կողմէն. Հակառակ անոր որ գերմանական նաւին հրամանատարը ուզած է ապացուցանել թէ իր նաւին մէջ կոնտրաբանտ չի կայ. Գերման կառավարութիւնը բողոքած է «Պերլիներ Թագլբ.» թերթը կը գրէ —պէտք է միանգամայն և վերջնապէս Ռուսիոյ ստիպել և սորվեցնել որ յարգէ գերմանական դրօշը, անգլիականին հաւասար, որովհետեւ այդպիսի կացութեան մը շարունակութիւնը Գերմանիոյ համար բարոյական պարտութիւն մըն է և անոր վարկին անկումը.

ԱՄԵՐԻԿԱ

Յուլիսին Պետերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ՝ Ամերիկեան կառավարութիւնը նօթայով մը ռուս կառավարութենէն կը պահանջէ որ ռուս պատերազմական նաւերը դադրին լոկ կոնտրաբանտի կասկածով մը դադրեցնել օտար վաճառականական նաւերը.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

—)(o)(—

Պատիւ ունիմ յայտարարել Վառնայի յարգոյ հասարակութեան, որ 32 ՏԱՐՈՒԱՑ փորձառու լուսանկարիչ լինելովս, երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած եմ Ռուսչուքի մէջ, ուր ունիմ կանոնաւոր լուսանկարչատուն. Այժմ եկած եմ Վառնա, մի լուսանկարչատուն եւս հաստատել, ՑԱՐ ԲՈՐԻՍ փողոցի մէջ, Հայ օրիորդաց վարժարանի մօտ. Պատկեր կը հանեմ ԳԵՂԵՑԻԿ և ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ճաշակով.

Պատկեր կը հանեմ ամէն մեծութեամբ և զանազան գոյներով. Նոյնպէս և պլատինի թղթի վրայ. Փոքր պատկերներից կը մեծացնեմ (ագրանտիսման), հին պատկերների վրայից նորը կը հանեմ. Նոյնպէս և մեծ ու փոքր խումբեր կը հանեմ, ամենայն գեղեցկութեամբ.

Կը յուսամ թէ՝ ամէնազօրաւոր՝ հաւան յաճախորդներս եւս կրնամ գոհացնել, իմ հանելիք գեղեցիկ լուսանկարներովս.

Իմ լուսանկարչատանս մէջ պատկեր կը հանեմ ամէն օր, առաւօտեան ժամը 7էն մինչեւ երեկոյան ժամը 7ը.

Փափաքողաց, պատկեր հանելուց յետոյ, երկու օրէն 1 հատը ցոյց կը տրուի իբր օրինակ.

Պատկերների գիները չափաւոր, ու ամէն մարդու համար դիւրամատչելի են.

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ

Օ. ՍԵՕՐՈՎԲ

Отговорникъ

Мурадъ-Ераносянъ

Печатница „Взаимность“ Варна